МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

Педагогічний факультет

Кафедра початкової освіти та освітніх інновацій

СИЛАБУС

ТОЛЕРАНТНІСТЬ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ПРОЦЕСІ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма А3 Початкова освіта

Спеціальність А 3 Початкова освіта

Галузь знань А Освіта

Затверджено на засіданні кафедри
початкової освіти та освітніх інновацій
Протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Толерантність в інклюзивному процесі
Викладач (-і)	Доцент Матвеєва Н.О.
Контактний телефон викладача	
E-mail викладача	nataliia.matveieva@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	

2. Анотація до навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є організаційно-виховний аспект інклюзивної освіти, що передбачає створення сприятливих умов навчання, виховання і розвитку особистості, забезпечення толерантного освітнього середовища закладу освіти, надання освітніх послуг відповідно до філософії гуманізму.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є підготовка здобувачів до навчально-виховної діяльності в умовах інклюзії; ознайомлення з структурою, принципами інклюзивного середовища, етапами й специфікою його організації у закладах освіти, особливостями професійної діяльності у контексті виховання позитивного ставлення до людського розмаїття, прояву поваги й толерантності, формування навичок культури поведінки здобувачів.

Основними цілями вивчення дисципліни є формування фахових умінь та навичок створення толерантного освітнього середовища у закладі освіти з інклюзивним навчанням, вирішення складних завдань й розв'язання проблемних ситуацій в умовах інклюзивного навчання.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності:

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку;

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-4. Здатність працювати в команді, міжособистісної взаємодії.

ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК-9. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Фахові компетентності

СК-3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК-4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організовувати їхню пізнавальну діяльність.

СК-5. Здатність до проєктування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти.

СК-10. Здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами.

СК-11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства.

Результатами навчання виступають:

ПР-01 Організовувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

ПР-07 Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових, індивідуальних, особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.

ПР-08 Організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.

ПР-13 Організовувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно, проєктувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу.

ПР-16 Використовувати основні техніки спілкування з дорослими людьми, різні форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів у освітньому процесі початкової школи, керувати педагогічним і професійним розвитком осіб та груп.

ПР-19 Знати основи запобігання корупції, суспільної та академічної доброчесності на рівні, необхідному для формування нетерпимості до корупції та проявів недоброчесної поведінки серед здобувачів освіти та вміти застосовувати їх в професійній діяльності.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
1	013 Початкова освіта	4	Вибірковий

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Толерантність як властивість особистості.	2	4	10
Тема 2. Створення інклюзивного освітнього простору ЗСО: нормативно-правове підґрунтя	2	4	10

Тема 3. Функціонально-змістові характеристики освітнього середовища закладу освіти з інклюзивним навчанням.	2	2	10
Тема 4. Інклюзивна деонтологія як складова професійної діяльності учителя закладу освіти з інклюзивним навчанням	2	2	10
Тема 5. Уроки толерантності у ЗСО: виховання позитивного ставлення до осіб з особливими потребами	2	4	10
Тема 6. Специфіка інклюзивного виховання учнів з особливими потребами	2	2	10
ЗАГ.	12	18	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни	
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Вид контролю – залік. Максимальна оцінка – 100 балів. Участь в роботі впродовж семестру – 50 балів (оцінки за практичні заняття – 30 балів, за самостійну роботу – 10 балів, індивідуальне завдання – 10 балів) Екзамен – 50 балів.
Вимоги до письмових робіт	Вид роботи – індивідуальне завдання (10 б.). Структура ІЗ: - теоретичний матеріал (опис проблеми у світлі опрацьованої наукової літератури) – 5 б.; - наочний матеріал (підбір додаткового матеріалу, що підтверджує істинність означеної проблеми, а саме: статистичні дані, відео- та презентаційні матеріали, схеми, графіки, діаграми) - 3 б.; - власні висновки та узагальнення – 2 б. Терміни написання: для студентів денної форми навчання – у процесі підготовки до практичних занять, на підсумковому етапі; заочної – за 10 днів до закінчення сесії. Вимоги до оформлення: для студентів денної форми – у друкованому вигляді; заочної –у друкованому вигляді та (або) електронний варіант
Семінарські заняття	Оцінюються у 30 балів
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 60-70% практичних завдань репродуктивного та частково-пошукового рівнів, 5-10% - виконання творчих завдань
Підсумковий контроль	Форма контролю – залік. Форма здачі (комбінована: усна відповідь, виконані практичні та тестові завдання). Усна відповідь – 30 б. Виконані письмові завдання – 20 б. (10 – ІЗ, 10 б. – практичні завдання)

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи:

Виконання письмових робіт у процесі вивчення дисципліни є обов'язковим для всіх студентів.

Академічна доброчесність:

Викладання навчальної дисципліни та взаємодія із здобувачем освіти ґрунтуються на основі положень нормативно-правових документів та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників: «Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» http://surl.li/vystzz; «Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» http://surl.li/fhjkjz; «Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя

Стефаника» https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/.

Відвідування занять

Студент повинен відвідувати практичні заняття, ретельно готуватися до них та виконувати усі завдання, в іншому випадку йому слід відпрацювати пропущені теми, а також виконати супровідні вправи та завдання різного рівня. Лекційні курси, додаткові ресурси для засвоєння змісту курсу є доступними на сайті дистанційної освіти.

Порядок та організація контролю знань здобувачів вищої освіти визначаються «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» http://surl.li/omcveh.

Завершальним етапом відпрацювання пропущеного практичного заняття є складання студентом тестів із теми. За умови пропуску та не відпрацювання більше 50% занять, студент не буде допущений до складання заліку

Неформальна освіта:

Студенти можуть проходити онлайн-курси на різних освітніх платформах (Prometeus, EdEra тощо), що дотичні до навчальної дисципліни та відповідно отримати додаткових 5 балів під час підведення підсумків навчальної діяльності (можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» https://cutt.ly/QeXSxE0n)

8. Рекомендована література

1. Гряник Д.О. Етичні проблеми у створенні інклюзивного середовища закладу загальної середньої освіти. *Problems of Engineer-Pedagogical Education*. 2023. 79 с.
2. Декларація принципів терпимості. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_503#Text
3. Єжова Т.Є. Організаційно-педагогічні умови створення толерантного освітнього середовища інклюзивної школи. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*. URL: http://ap.uu.edu.ua/article/74
4. Закон України «Про освіту».URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19
5. Інклюзивна освіта: навч. посібник. Київ. 2019. 300 с. URL: http://surl.li/hmjleg
6. Матвеєва Н. Професійна етика вчителя інклюзивного освітнього закладу. *Етика і естетика педагогічної дії*. Полтава. 2021. № 24. С. 123-132.URL: https://doi.org/10.33989/2226-4051.2021.24
7. Матвеєва Н. Засадничі функції учителя інклюзивного закладу освіти. 2021. URL: http://lib.pnu.edu.ua/
8. Матвеєва Н. Розвиток інклюзивної освіти в Україні: виклики часу. *Current problems of harmonization of personality development in the modern educational space*: Кол. Міжнародна монографія. Opole. 2021. С. 336-347. URL: https://www.wszia.opole.pl/wp-content/uploads/2020/05/11_2021.pdf
9. Матвеєва Н. Толерантність в інклюзивному процесі: навч. посібн. Івано-Франківськ, НАІР. 2024. 196 с.
10. Методичні рекомендації щодо організації навчання осіб з ООП у 2019/2020 н. р. URL: https://mon.gov.ua/ua/news/metodichni-rekomendaciyi-shodo-organizaciyi-navchannya-osib-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-list-mon
11. Наказ Міністерства освіти і науки України № 912 від 01.10.10 «Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання». URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189/
12. Наталія Губа, Жанна Гладких. Теоретичний аналіз психологічних чинників, які впливають на формування толерантності. *Психологічні перспективи*. 2018. Вип. 32. С. 97-108.
13. Нова Українська Школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf

14. Олена Вознюк. Особливості професійної діяльності спеціалістів психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому просторі: методичні рекомендації. Житомир. 2019. 68 с.
15. Підвальна Ю. В. Толерантність як професійно важлива риса майбутнього соціального працівника в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами у процесі інклюзивного навчання. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*, № 80 (2). 2017. С. 237-241. URL: https://dspace.udpu.edu.ua:8181/handle/6789/9620
16. Резніченко І. Г. Формування інклюзивного середовища в початковій школі: виховання толерантності у молодших школярів. *Педагогічна Академія: наукові записки*, № 8. 2024. С. 11-17. URL: https://doi.org/10.5281/zenodo.13149545
17. Сайко Х. Я., Островська, К. О. Толерантність до дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивній школі. 2020. URL: https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/tolerantnist. pdf.
18. Стасюк Л. П., Мельничук, О. В. Інклюзивна культура учасників освітнього процесу. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*, № 44. 2023. С. 98-103. URL: http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/41796
19. Тернопільська В. Особливості виховання толерантності у дітей молодшого шкільного віку. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/6739/1/V_Ternopilska_IITZOMONU_82_GI.pdf
20. Третяк О., Міщеня О., Іскра Л. Особливості виховання толерантності в учнів молодшого шкільного віку в інклюзивному середовищі. *New pedagogical thought*, № 108 (4). 2021. С. 75-80.
21. Nataliya Bondarenko; Nataliia Cherepania; Dmytro Malets; Maria Klepar; Nataliia Matveieva. Tolerance as an important aspect of the professional competence of future specialists. *Revista Amazonia Investiga*. 2023. URL: https://doi.org/10.34069/AI/2023.62.02.14

Викладач:
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти та
освітніх інновацій Матвеєва Н.О.